

XV ZJAZD STOWARZYSZENIA POLSKICH MUZYKÓW KOŚCIELNYCH
(Gniezno, 23-25 września 2014)

Między 23 i 25 września 2014 r. w Gnieźnie, pod hasłem *Omnis creatura laudet Creatorem suum*, odbył się doroczny zjazd muzyków – członków Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych (SPMK). Było to kolejne, jednocześnie jubileuszowe spotkanie ludzi na co dzień zajmujących się i działających w obszarze muzyki liturgicznej: księży-referentów diecezjalnych, organistów, dyrygentów, nauczycieli akademickich. Okazją do spotkania było 100-lecie działalności Chóru Bazyliki Prymasowskiej w Gnieźnie, do świętowania którego zaprosił muzyków kościelnych ks. kan. Dariusz Sobczak, członek SPMK i kierownik chóru.

Program trzydniowego spotkania został w całości przygotowany przez nowy zarząd ukonstytuowany w wyniku wyborów podczas poprzedniego Zjazdu (we Wrocławiu w 2013 r.). Już w rozplanowaniu czasu uwidoczniła się nowa wizja struktury obrad. Postanowiono bowiem, że odtąd pierwszy dzień będzie dniem spraw organizacyjnych. W ciągu roku zwykle gromadzi się dość znaczna ilość spraw natury organizacyjnej Stowarzyszenia, które należy przedyskutować i podjąć właściwe decyzje. Tym właśnie problemom poświęcony był pierwszy dzień Zjazdu. Po tradycyjnym, wspólnie odśpiewanym hymnie *Veni Creator Spiritus* i krótkiej modlitwie za zmarłych w minionym roku członków Stowarzyszenia, prezes – ks. dr hab. Grzegorz Poźniak pogratulował zdobycia wyższych kwalifikacji naukowych: tytułu profesora ks. Antoniemu Reginkowi oraz stopnia doktorskiego ks. Piotrowi Dębskiemu, omówił program trzydniowego spotkania oraz przekształcenie dotychczasowego *Biuletynu SPMK* w rocznik naukowy *Musica Ecclesiastica*. W dalszej części spotkania organizacyjnego przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej prof. dr hab. Remigiusz Pośpiech przedstawił nowych kandydatów do Stowarzyszenia, a ks. prof. Andrzej Filaber zaprezentował postęp prac nad nową *Instrukcją o muzyce liturgicznej*. Podczas pierwszego dnia Zjazdu była także możliwość zapoznania się z dorobkiem wydawniczym ośrodków reprezentowanych przez członków SPMK oraz nabycia ich publikacji.

Po niesporach, odśpiewanych pod przewodnictwem ks. prof. dr hab. Ireneusza Pawlaka w kaplicy pobliskiego klasztoru ss. Karmelitanek, w katedrze gnieźnieńskiej odbył się koncert bydgoskiego Zespołu Muzyki Dawnej *Collegium Vocale* działającego z powodzeniem od 22 lat. Artyści zaprezentowali *Requiem, I Mszę łacińską* Franciszka Ścigalskiego (1782-1846), kompozytora i dyrygenta, od 1834 r. działającego w katedrze prymasowskiej. Koncert utrwalił tradycję zapoczątkowaną w 2010 roku na Zjeździe SPMK na Jasnej Górze. Po występie zwiedzono katedralne podziemia i obejrzano Drzwi Gnieźnieńskie.

Drugi dzień obrad rozpoczął się celebracją jutrzni pod przewodnictwem ks. prof. dr hab. Andrzeja Zająca. Program konferencji naukowej *Twórca muzyki wobec tajemnicy powołania artysty* uwzględnił trzy sesje. Pierwszą (prowadzenie – prof. UO i UW dr hab. Remigiusz Pośpiech) zainicjował ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak referatem *Chóry kościelne wobec „ducha czasu”*. Autor przeprowadził syntetyczną retrospektywę rozwoju muzyki wokalne ze szczególnym uwzględnieniem roli

wielogłosu w muzyce kościelnej w poszczególnych epokach historii muzyki. Zwrócił uwagę, że chórem kościelnym można nazwać taki zespół, który służy w Kościele, przez Kościół i dla Kościoła. Tych kryteriów nie spełnia zatem chór zapraszany, choćby i cyklicznie, do uświetnienia uroczystej liturgii.

Drugi prelegent, ks. prof. dr hab. Jacek Bramorski, w interesującym wystąpieniu *Muzyk kościelny jako świadek piękna wiary*, rozważał paralelę wiary i sztuki muzycznej służącej liturgii. Muzyk kościelny, świadomy swojego powołania, powinien swą sztuką dawać świadectwo swej wiary, nieść przesłanie także piękna wiary. W przeciwnym razie, zgodnie ze słowami Zygmunta Krasińskiego „Przez ciebie płynie strumień piękności, ale ty nie jesteś pięknością”, będzie tylko dekoratorem.

W trzecim wystąpieniu *Audivi vocem tuam. Słowo, głos i słuch w refleksji nad służbą muzyka kościelnego*, prof. UKSW dr hab. Czesław Grajewski zastanawiał się nad teologicznym związkiem między słowem (proklamowanym), głosem (dźwiękiem) i słuchem (interpretacją dźwięku). W oparciu o licznie cytowane wersety Starego i Nowego Testamentu dowodził, że tylko Bóg powołuje artystę-muzyka, wyposażając go w niezbędne zdolności do tworzenia muzyki, która powinna być modlitwą.

Druga sesja naukowa (prow. – ks. dr hab. Robert Tyrała, w zastępstwie nieobecnego ks. dr hab. Roberta Bernagiewicza), do której organizatorzy włączyli zgłoszone dowolne referaty, składała się z trzech wystąpień (ujęty w programie ks. dr hab. Piotr Wiśniewski z powodu innych obowiązków nie wygłosił zaplanowanego referatu). Jako pierwszy na mównicy pojawił się ks. prof. UPH dr hab. Michał Szulik, wygłaszając odczyt *Możliwości i zasady uczestnictwa chóru w liturgii*. Wystąpienie prelegenta było – można tak się wyrazić – rekapitulacją dotychczasowej wiedzy i praktyki liturgicznej przekazaną w interesującej formie (przeźrocza i nagrania audio). Niektóre tezy referatu wzbudzały jednak momentami już to kontrowersje, już to wręcz sprzeciw, znajdując odbicie w dyskusjach prowadzonych w kuluarach długo po zakończeniu sesji, jak choćby wyrażony w formie pewnika zakaz stosowania w liturgii języka innego niż polski i łaciński. Prelegent, nawiasem mówiąc, konsultor Podkomisji ds. Muzyki Kościelnej Konferencji Episkopatu Polski, wywołał swoim wystąpieniem pewne ożywienie, które ze względu na napięty harmonogram dnia nie mogło oficjalnie przekształcić się w spodziewaną dyskusję.

Drugi referat, *Polskie pieśni nabożne w kancjonałach kościelnych*, jego autorka, dr Beata Boddioch, oparła na swoich długoletnich badaniach i niektórych publikacjach naukowych. Bardzo swobodna forma narracji wzbudziła aplauz audytorium. Wystąpienie to także uświadomiło zebrany muzykom-praktykom istnienie zbiorów wartościowych utworów, często zapomnianych i wskazało źródła inspiracji liturgicznej.

Ostatni referat II sesji, *Artystyczna i wychowawcza równowaga indywidualności dyrygenta z zespołem chóralnym na przykładzie Katedralnego Chóru Chłopięco-Męskiego „Pueri Cantores Thronienses”*, wygłosił prof. dr hab. Roman Gruzca. Prelegent, dyrygent nieistniejącego już zespołu, przedstawił dorobek swojego dawnego zespołu (podziw wzbudziła skrupulatność faktograficzna – 501 występów!) poprzedzony ogólną metodologią pracy z dziećmi i młodzieżą w obszarze muzyki zespołowej oraz kilkoma uwagami na temat rodzajów głosu. Zainteresowanie słuchaczy wzbudziły licznie prezentowane przeźrocza dokumentujące sukcesy artystyczne zespołu i jego dyrektora.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się III i ostatnia część konferencji, która ze względu na złożoność problematyki podzielona została na dwie równoległe prowadzone sesje. Pierwsza – muzykologiczna – prowadzona przez prof. UKSW dr hab. Czesława Grajewskiego – obejmowała cztery wykłady: s. Benigna M. Tkocz przedstawiła tekst pt. *Formacja i posłannictwo liturgiczno-muzyczne Sióstr Służebniczek NMP w nauczaniu bł. Edmunda Bojanowskiego*, dr Jarosław Jasiura omówił *Złożoność problematyki prowadzenia liturgicznych zespołów dziecięcych*, co stanowiło doskonałą dopowiedź do wystąpienia prof. dr hab. Romana Gruczy. W dalszej kolejności głos zabrali: dr Michał Sławewski (*Interpretacja śpiewu gregoriańskiego w semiologicznej optyce*) oraz dr hab. Aleksandra Gruzca-Rogalska (*Problem liturgiczności śpiewów chóralnych kompozytorów polskich z przełomu XX i XXI wieku*).

W sesji prawodawstwa liturgiczno-muzycznego (prowadzonej przez ks. prof. dr hab. Antoniego Reginka) przedstawiono trzy komplementarne komunikaty: ks. dr Joachim Waloszek – *Doświadczenie redakcji „Drogi do nieba”*, ks. dr Wojciech Kałamarz – *Doświadczenie redakcji „Śpiewnika ks. Siedleckiego”* oraz ks. dr Piotr Dębski – *Przygotowanie nowego wydania śpiewnika liturgicznego - zaprogramowanie działań komisji*.

Na zakończenie dnia uczestnicy Zjazdu wzięli udział we Mszy Świętej sprawowanej w katedrze gnieźnieńskiej pod przewodnictwem Prymasa Polski, abpa Wojciecha Polaka, który wygłosił okolicznościowe kazanie. Muzykę zapewnił Chór Bazyliki Archikatedralnej, pod dyrekcją ks. kan. Dariusza Sobczaka, i Ryszard Superczyński, tytułarny organista Bazyliki Prymasowskiej w Gnieźnie. Po *postcommunio* odbyła się doniosła uroczystość wręczenia przez Prymasa medalu *Per musicam ad fidem* zasłużonemu dla muzyki sakralnej w Polsce ks. prof. dr. hab. Ireneuszowi Pawlakowi, założycielowi i pierwszemu prezesowi Stowarzyszenia. Uehonorowanie medalem SPMK ks. Profesora jest inicjatywą obecnego Zarządu, która – wszystko na to wskazuje – będzie kontynuowana w przyszłości. Kandydaturę do tego odznaczenia rekomenduje powołana Kapituła Medalu SPMK pod przewodnictwem ks. prof. dr. hab. Andrzeja Zająca.

Trzeci dzień Zjazdu to okazja do spotkania z interesującymi ludźmi. Po Mszy Świętej, sprawowanej pod przewodnictwem Biskupa-Seniora Legnickiego Stefana Cichego, Przewodniczącego Podkomisji ds. Muzyki Kościelnej (który nota bene po raz pierwszy był gościem Zjazdu przez cały czas jego trwania), rozpoczęła się sesja prowadzona przez prezesa SPMK, ks. dr. hab. Grzegorza Poźniaka. W tej części spotkania informacje przekazali: ks. bp Stefan Cichy – *Prace prowadzone przez Podkomisję ds. Muzyki Kościelnej* oraz bp Adam Bałabuch (diec. świdnicka), Przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski – *Prace prowadzone przez Komisję ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z uwzględnieniem elementów związanych z muzyką kościelną*. Oba wystąpienia żywo zainteresowały zgromadzonych muzyków, ponieważ w istotnym stopniu wpływają na kształt muzyki liturgicznej w polskich kościołach, o czym świadczyły liczne pytania skierowane do obu biskupów.

Wśród zaproszonych gości tegorocznego Zjazdu znalazł się rektor Hochschule für katholische Kirchenmusik & Musikpädagogik w Regensburgu, prof. Stefan Baier, jednak ze względu na nagłe pogorszenie zdrowia i pobyt w szpitalu nie mógł przybyć i wygłosić zaplanowanego na ten dzień wykładu *Kulturowe i historyczne dziedzictwo oraz proces kształcenia w najstarszej w świecie szkole muzyki kościelnej w Ratyzbonie*. Przesłał jednak uprzejme słowa pozdrowień do uczestników Zjazdu z przeprosinami za sprawiony zawód i gotowością do przyjazdu w przyszłości.

Drugim zaproszonym gościem był red. Krzysztof Skowroński (internetowe radio Wnet), który w interesującej formie zaprezentował wywód zatytułowany *Jak są zorganizowane polskie media*. Mimo iż ostatnie wystąpienie nie miało bezpośredniego związku z tematyką Zjazdu, pytania i dyskusja po nim następująca wykazała, że problematyka mediów polskich interesuje obywateli Polski i pobudza do refleksji nad stanem dziennikarstwa w naszym kraju.

Zjazd zakończył się krótkim podsumowaniem dokonanych przez prezesa i podziękowaniem osobom, które przyczyniły się do urzeczywistnienia XV Zjazdu SPMK. Podziękowania skierował także do wszystkich uczestników za obecność, podkreślając wyjątkowo wysoką ich liczbę. Po raz pierwszy udało się pozyskać przychylność sponsorów zewnętrznych: firm organmistrzowskich *Hober* z Olesna oraz *KamertoN* z Lubrzy. Wsparcia finansowego udzieliła także Kuria Metropolitalna w Gnieźnie.

Program Zjazdu w 2014 r. przygotowany został od strony programowej przez prezesa SPMK, ks. dr. hab. Grzegorza Poźniaka, naukowej – prof. UKSW dr. hab. Czesława Grajewskiego i organizacyjnej – ks. kan. Dariusza Sobczaka, gospodarza Zjazdu przy współudziale pozostałych członków Zarządu.

Czesław Grajewski
UKSW, Warszawa